

Stockholm den 24 juni 2013

Till
Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund (SLFF) har genom remiss 2013-03-22 (Ju 2013/1367/L3) beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på betänkandet *Tillstånd och medling, SOU 2013:4.*

SLFF är huvudorganisation för Sveriges läromedelsförfattare i alla ämnen, för alla målgrupper från förskola till högskola och universitet. Vi är en upphovsmannaorganisation med drygt 1600 medlemmar. Vi bevakar läromedelsförfattarnas rättigheter samt förhandlar och träffar ramavtal. Såsom huvudorganisation utlöser vi även avtalslicens i enlighet med upphovsrättslagen och är därmed medlemsorganisation i tre kollektiva upphovsrättsliga förvaltningsorganisationer: ALIS – Administration av litterära rättigheter i Sverige, Bonus Presskopia och Copyswede. Vi innehar medlemskap i KLYS – Konstnärliga Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd, Nordiskt Författar- och Översättarråd och European Writers' Council samt ingår i nätverken Kulturskaparna, den Nationella Skolbiblioteks-gruppen (NSG) och Svensk Bokkonst.

Författarverksamhet - bakgrund

Författarverksamhet är en litterär och skapande verksamhet. Från tillkomsten av en idé till att utforma den i en språklig form kräver både omsorg och kreativt tänkande. Litterär och konstnärlig verksamhet åtnjuter rättighetsskydd, vars lagstadgade skydd regleras i upphovsrättslagen, Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Litterärt och konstnärligt yrkesverksamma upphovsmän lever under särpräglade ekonomiska villkor. En författare ges med stöd av upphovsrätten möjlighet att ta betalt för olika användningar av sin prestation, i form av sina litterära verk, och får på så sätt ersättning för nedlagt arbete i samband med prestationen. Den moderna marknaden för litterära verk bygger på att en kontinuerlig användning av författarens verk fortlöpande ska ge en inkomst.

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund – SLFF
Servicebolag: Läromedelsförfattarna i Sverige AB - LISAB

Adress	Drottninggatan 61, 1 tr., SE-111 21 Stockholm
Telefon	+46 8 440 84 80
Fax	+46 8 440 84 89
E-post	adm@slff.se
Webbplats	www.slff.se

Att författa läromedel kräver många års forskning och pedagogiskt tänkande innan det blir en verklighet av den idé som sedan utmynnar i ett manus och som till slut blir ett färdigt verk i form av t.ex. en bok. En läromedelsförfattare skriver inte för sig själv utan för auditoriet. Kort sagt så måste läromedelslitteraturen även fungera pedagogiskt annars fyller den inte sin funktion. Didaktiken är således mycket viktig för att läromedlet överhuvudtaget ska kunna ge en inkomst.

Förfoganden till förmån för personer med funktionshinder – kort bakgrund till hur SLFF bedömer att lagstiftningen i 17 § URL fungerar i praktiken

Vår uppfattning har alltid varit tydlig i sakfrågan om funktionshindrades rätt att ta del av upphovsrättsligt skyddade verk på det sätt som krävs och behövs. Det är viktigt för kunskapssamhället i stort. När inskränkningen i 17 § URL utvidgades i samband med lagförändringarna år 2005 bedömde SLFF att förslaget innebar ett alltför stort ingrepp i upphovsmannens ensamrätt. De föreslagna utvidgningarna gällde framställningssätt såväl som verkskategorier, dessutom kom gruppen funktionshindrade att utvidgas.

I samband med vårt remissyttrande på Infosoc-direktivet år 2003 kommenterade vi problematiken med att kategorin funktionshinder inte var klart avgränsad. Om alla personer med lässvårigheter skulle inräknas uppgick omfattningen av åtminstone 25 procent av befolkningen, enligt de uppskattningar som Förbundet Funktionshindrade Med Läs- och Skrivsvårigheter (FMLS) gjort. Skulle hela den kategorin använda sig av sina föreslagna möjligheter vore detta till förfång för författarna såvida de inte på rimligt sätt kompenseras. Det mest oroväckande tillkom, enligt vår mening, att möjligheterna till missbruk av tillgängligheten var uppenbar utan att svårigen kunna kontrolleras, stävjas eller sanktioneras. Det har nu gått åtta år sedan inskränkningen i 17 § URL utvidgades och antalet talboksframställare har ökat enormt, *i kommittédirektivet Dir. 2011:110 nämns att regeringen meddelar årligen runt 200 tillstånd*. Detta har fört med sig svårigheter för den enskilde upphovsmannen att ha kontroll över sina verk.

I 17 § tredje stycket anges att de förfoganden som tillåts inte får ske i förvärvssyfte. Det tydliggörs också i regeringens proposition 2004/2005:110 sidorna 388-389 att *det är den som ansvarar för själva förfogandet som inte får göra förfogandet i förvärvssyfte*. Detta gäller både de relevanta aktörerna, i första stycket som andra stycket i 17 § URL.

Vidare formuleras också i regeringens proposition 2004/2005:110 sidan 389 att: *Begreppet innebär bl.a. att vinstdrivande bolag inte kan komma i fråga för ett tillstånd enligt paragrafens andra stycke annat än i undantagsfall.* Med denna formulering, sett ur perspektivet att tillståndsgivningen ökat kraftigt de senaste åren, är det ett absolut krav att behålla tillståndskravet. Det är en garanti för att reglerna angående upphovsrätten efterlevs. Det är därför även ett absolut krav att upphovsmännen alltid ska underrättas och meddelas vid nyttjanden med anledning av 17 §, då dessa utgör inskränkningar i ensamrätten.

I 17 § fjärde stycket infördes i 2005 års lagtext en tvångslicens. Sidan 389 i regeringens proposition 2004/05:110, *Upphovsmannen har rätt till ersättning i de fall exemplar sprids eller verk överförs till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att den funktionshindrade får behålla ett exemplar av verket. För sådana bibliotek och organisationer som givits ett särskilt tillstånd av regeringen gäller ersättningsskyldighet oavsett hur stor mängd som överläts eller överförs.* SLFF vill framhålla att vi är huvudorganisationen för de upphovsmän som är läromedelsförfattare och vi är sålunda avtalspart på detta område. Vi upplever att fjärde stycket föranlett en hel del frågor. Vi menar att lagstiftaren lagt tonvikt på spridningen och överföringen i sig, *inte* huruvida den funktionshindrade fått behålla ett exemplar eller inte. En avtalspart ska därmed inte kunna frånsäga sig ansvar om ersättning till en upphovsman med att hävda att den funktionshindrade aldrig får behålla ett exemplar och att allt som överläts och överförs endast är för utlåning. Lagstiftaren säger också att det endast är i undantagsfall som ersättning inte ska betalas, vidare att ersättningen till upphovsmannen ska bestämmas till ett skäligt belopp. SLFF vill med detta också visa på de svårigheter som uppstår om inte kontroll- och sanktionsmöjligheter finns. Underrättelseskyldighet för den som utnyttjar verk är ett absolut krav.

Behåll tillståndskravet

- I takt med de ökade antal tillståndsärenden som skett sedan inskränkningarna utvidgades i 17 § URL är kravet på tillstånd en förutsättning och ger legitimitet till systemet i sig. SLFF:s uppfattning är att behovet av att behålla tillståndskravet är ett absolut krav då 17 § andra stycket URL tillåter ett så omfattat nyttjande och ingrepp i upphovsmannens ensamrätt.
- Vår bedömning är att det fungerat bra att regeringen handlagt tillståndsärendena. Är det så att det övervägs att annan myndighet ska handlägga dessa tillståndsärenden så hänvisar vi till att upphovsmannens ensamrätt är en äganderätt, som i så fall blir en sak för domstol att pröva, men vi ställer oss bakom att en förvaltningsdomstol med tydlig inriktning på upphovsrättsområdet kan avgöra i tillståndsärenden.

Rapporterings- och informationskyldighet

- SLFF har länge eftersökt ett tydligare rapporteringssystem då 17 § URL medför inskränkningar i upphovsmannens ensamrätt. Detta för att garantera och ge legitimitet till systemet i sig. Såsom vi tidigare här ovan beskrivit är det svårt för en enskild upphovsman att följa och ha kontroll över verk som nyttjas. SLFF påtalade redan i remissyttrandet om Infosoc-direktivet, att det är ett absolut krav att lagstadga om underrättelseskyldighet för bibliotek och organisationer att kontakta upphovsmannen om utnyttjanden. Det är inte försvarbart att det såsom dagens bestämmelse föreskriver, att skyldighet att meddela upphovsmannen endast behövs om det kan ske utan besvär. Denna oro beträffande bristen om att underrätta och meddela upphovsmannen delar SLFF tillsammans med övriga upphovsmannaorganisationer.

Sanktion

- En sanktion i enlighet med utredningens förslag om att upphäva tillstånd ifall skyldigheterna inte fullgörs är en sanktionsåtgärd som överensstämmer med vår uppfattning.

Framställning och spridning av exemplar inom arkiv och bibliotek

Inskränkningen i 16 § URL gäller rätt till exemplarframställning och spridning för de statliga och kommunala arkivmyndigheterna, Statens ljud- och bildarkiv, de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna samt folkbiblioteken. Regeringen får i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek även ges denna rätt enligt 16 § fjärde stycket URL. Såvitt vi förstår har endast ett fåtal tillståndsärenden förekommit till förmån för vissa andra arkiv och bibliotek.

SLFF bedömer att inskränkningen till förmån för vissa andra arkiv och bibliotek i fjärde stycket inte längre behövs och därför kan tas bort.

Angående utredningens bedömningar kring andra arkiv och biblioteks förutsättningar att framställa exemplar, t.ex. för privat bruk eller genom avtalslicens för information inom myndighetens, företagets eller organisationens verksamhet vill SLFF svara att avtalslicensordningen i 3 a kap. URL är ett mycket bra system för detta.

Redan i samband med Upphovsrätten i informationssamhället – genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m. det s.k. Infosoc-direktivet lämnade SLFF in remissyttrande och ställde sig positiv till de nya avtalslicensordningar som där föreslogs. Den nordiska modellen för avtalslicenser är sedan lång tid ett etablerat och väl fungerande system i Sverige där breda avtalslösningar träffas på kollektiv basis. SLFF är tillsammans med övriga huvudorganisationer på upphovsrättsområdet i Sverige part i avtal som träffas i enlighet med avtalslicensordningen.

Behåll tillståndskravet

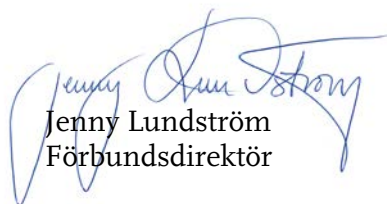
- SLFF avstyrker utredningens förslag om att tillståndskravet ska avskaffas. Tillståndskravet ska kvarstå och även fortsättningsvis lämnas av regeringen. När det gäller tillstånd i immaterialrättsliga frågor så härrör dessa till äganderätten, varför det ytterst är en sak för domstol att pröva. SLFF kan även ställa sig bakom en handläggning i förvaltningsdomstol.

Medling i upphovsrättstvister

SLFF är medlem i organisationerna Copyswede och KLYS. Vi ansluter till dessa organisationers svar beträffande medlingslagen.

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund

Wiwi Ahlberg
Förbundsordförande

Jenny Lundström
Förbundsdirektör